

Erasektori korrupsioon

Toomas Plaado

Sissejuhatavalt

- ▶ Korruptsioon
- ▶ Korruptsiooniriskide tuvastamine
- ▶ Levinumad trendid erasektoris
- ▶ Preventsioon

Korruptsioon

Korruptsioon on ametiseisundist tuleneva võimu väärkasutamine erahuvides avalike huvide arvelt.

- ▶ Ametiseisund – osalemine otsustusprotsessides
- ▶ Avalikud huvid – ettevõtte huvid
- ▶ Erahuvid – töötaja või kolmanda isiku huvid

Tulem: korruptiivse tulu saamine ja avalike huvide kahjustamine.

Korruptsiooni valem

Korruptsioon = monopoolne võim + otsustusvabadus + motivatsioon - aruandekohustus - läbipaistvus - kontrolli puudumine

- ▶ Monopoolne võim – kui palju on ühte kohta (kas valdkondlikult või isikupõhiselt) kogunenud otsustusõigust
- ▶ Otsustusvabadus – otsustusõiguse reguleeritus, et vältida võimalust nn suvaõiguse tekkimiseks
- ▶ Motivatsioon – isiku motivatsioon korruptiivselt käituda
- ▶ Aruandekohustus – kas ja kui palju peavad otsustajad aru andma oma tegevusest
- ▶ Läbipaistvus – kui läbipaistvaks ehk siis avalikkusele jälgitavaks on muudetud otsustusprotsessid
- ▶ Kontrolli puudumine – kas ja kui palju kontrollitakse otsustajate tegevust

Korruptsioonirisk

1. Korruptsioonirisk on teatud kriteeriumitele tuginedes tehtud tõenäosuslik oletus, et korruptiivne tegevus pannakse toime.
2. Korruptsiooni valem kõige paremini näitlikustab tegureid, mida on vaja korruptsiooniriskide hindamisel arvestada ja millest lähtuvalt sisustada riskikriteeriumid.
3. Riskide tuvastamine ei eelda automaatselt, et need realiseeruvad, vaid see on oluline osa korruptsioonivastase tegevuse planeerimisel ja prioriteetide seadmisel.
4. Kõige olulisem tegur valemis on isiku motivatsioon korruptiivselt käituda, kus tuleb arvestada seda, et tegemist on kalkuleeritud õigusrikkumistega, kas saadav tulu on suurem kui vahele jäämise risk ja tagajärjed.

Korruptsioonirisk

Motivatsioon ja teised muutujad avaldavad valemis kahesugust mõju:

1) Kui inimesel puudub motivatsioon korruptiivselt käituda, siis teiste kriteeriumite kõrge riskitase ei pane isikut korruptiivselt käituma.

2) Kui aga motivatsioon on olemas, aga teiste kriteeriumitega seotud riskid on asutuses viidud minimaalseks, siis isik loobub korruptiivsest käitumisest.

► Kui esimesel juhul on isikupõhine hindamine oluline, et tuvastada ametnike motiveeritus korruptiivseid tegusid toime panna, siis teisel juhul on oluline valdkondlik hindamine, et tuvastada keskkonna mõju, mis soodustab või pärsib korruptsiooni.

► Antud eripäradega arvestamine on oluline preventiivse tegevuse planeerimisel.

Korruptsioonirisk

- ▶ Erasektoris korruptsiooni esinemine, mis on seotud altkäemaksu ja pistise võtmisega, on levinum, kui avalikus sektoris.
- ▶ Seda suurendab avatuse, läbipaistvuse ja kontrolli puudumine.
- ▶ Kui avalikus sektoris tagavad õigusaktid, et teenuseid ja kaupsid tellitakse konkurentsitingimuses kõige soodsamalt, siis erasektoris üldjuhul antud ennetusmeedet ei ole, mis võimendab korruptsiooni tekkimist.
- ▶ Samuti korruptsiooni levikut soodustab teadmatus, et teatud käitumine on kuritegelik.

Trendid

Levinumate riskidena saab välja tuua:

- ▶ korruptiivse tulu saamine ehitustööde tellimisel ettevõtte omatarbeks või edasimüümiseks alltöövõtuna
- ▶ korruptiivse tulu saamine kaupade sisseostmisel, kus tagatakse teatud kaupadele soodsamad tingimused edasimüümisel ja väiksemad juurdehindlused

Lisaks:

- ▶ ärisaladuse lekitamine
- ▶ vargused, omastamised

Antud tegevusega tekitabse ettevõttele kahju:

- ▶ suurem kulu
- ▶ saamata jäänud tulu

Preventsioon

- ▶ Korruptsiooniriskide hindamine
- ▶ Siseauditi- ja kontrolli üksuse loomine või inimese töölevõtmine suuremates ettevõtetes
- ▶ Regulatsioonide kehtestamine
- ▶ Avalikustamine – nt hankekeskkondade kasutamine teenuste tellimisel
- ▶ Nn nelja silma printsiip
- ▶ Töötajate koolitamine
- ▶ Huvide konfliktide tuvastamine ja vajadusel vältimine – töötajate ja nende lähedaste töövälise ettevõtlusega seotud tegevus

Täname!!

Toomas Plaado

Keskkriminaalpolitsei

Korruptsioonikuritegude büroo

toomas.plaado@politsei.ee

5066410